

Севостьянов М.С.,

Сухостат М.С.,

студенти факультету Економіки і права

Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

СТОРІНКИ ЕТНІЧНОЇ ІСТОРІЇ СЕЛА УРЗУФА

Кожен народ – це своєрідний, створений тільки йому притаманними фарбами образ. Мета роботи полягає в тому, щоб дослідити окремі сторінки етнічної історії населення села Урзуф, з'ясувати, як відбувалося формування етнічного складу населення, виявити в чому полягає його національна неповторність, простежити історичну долю грецького населення нашого села та зробити відповідні висновки. Об'єктом дослідження є деякі сторінки етнічної історії греків Північного Приазов'я. Предмет дослідження – етнічна історія села Урзуф, його культура та традиції, взаємні відносини грецького населення з сусідами інших національностей.

Село Урзуф має багату історію, культуру та традиції. Цю історію пам'ятають його мешканці, вони шанують Формування етнічного складу населення Урзуфа відбувалось впродовж тривалого історичного часу. Село Урзуф засновано греками – переселенцями з Криму у кінці XVIII століття. З другої половини XIX століття в Урзуф починають переселятися українці та росіяни в пошуках заробітків. В історії урзуфських греків, як і всіх греків Північного Приазов'я були періоди національного піднесення у 20-х та на початку 30 років XX століття, а були часи, коли небезпечно було називати себе греком. На тлі цієї непростой історичної долі греків Північного Приазов'я особливо примітна їх взаємна терпимість та терпимість до інших народів, які жили поруч. Мешканці села згадують, що у середовищі нащадків греків – переселенців, українців і росіян міжетнічні процеси характеризувалися культурною інтеграцією: відбувалося взаємозбагачення культур, традицій та навичок, склався загальний в основних рисах культурний комплекс, але кожна група зберегла свою мову, традиції, культуру.

Питання етнічної історії греків Північного Приазов'я вивчалися багатьма науковцями та суспільними діячами краю. Новизна нашого дослідження полягає в тому, що ми намагалися простежити деякі сторінки етнічної історії населення села Урзуф. Ми зробили аналіз статистичних показників і виявили зміни в національному складі сімей Урзуфа. Узагальнюючи результати опитування населення, ми виявили особливості сімейних традицій та обрядів у селі Урзуф, відзначили відмінність урзуфських традицій від традицій, які існують в інших грецьких селах. Вважаємо що, результати досліджень можна використовувати на

уроках історії при вивченні відповідних тем, на уроках художньої культури, у позакласних заходах для проведення етнографічних фестивалів, виховних годин.

У культурі кожного народу втілені його етичні ідеали, естетичні погляди і смаки. Закріплені вони в національній мові, традиціях, нормах моралі і звичаях. Виражені притаманними лише йому чуттєво – емоційними формами, художніми образами і логічними поняттями. І лише зберігаючи національну неповторність кожного народу, можна зробити гідний внесок у загальну скарбницю культури народів України.

Село Урзуф розташовано на березі Азовського моря, у 25 кілометрах від районного центру Мангуш та у 50 кілометрах від залізничної станції Маріуполь.

Початок історії Урзуфа було покладено переселенням християн з Криму до Приазов'я в кінці 70-х років XVIII століття, яке відіграло доленосну роль у житті греків. Військові успіхи Російської імперії у війні з Туреччиною в 1768-1774 роках сприяли пошквалюванню її колонізаційної політики. Виникла необхідність заселення та освоєння земель Причорномор'я та Приазов'я. Тривала активна агітація за переселення в межі імперії, не дивлячись на обґрунтованість сумнівів християн Криму, дала необхідний царському уряду результат. У 1778 році почалася епопея переселення християн із володінь Кримського ханства на територію Російської імперії.

Після численних поніверянь, жертв та втрат греки домоглися того, що 21 травня 1779 року Катерина II надала «Жалувану грамоту християнам грецького закону, які вийшли з Криму в Азовську губернію на поселення». Грекам були виділені землі Приазов'я, а також визначалися їх права та привілеї. Їм надавалась «для удобнейшого поселення...достаточная часть земли...» окремо від інших поселень «...от Азовського моря до гирла ріки Берди, де фортеця Петровська, для якої залишається округа в 12 тисяч десятин...». На 10 років переселенці звільнялися від державних податків та служб. Незаможним було обіцяно надання продовольства на перший рік, посівні насіння, худоба з поверненням через 10 років, вони звільнялися від рекрутських наборів. Греки Приазов'я отримали деяку автономію, про що свідчило створення Маріупольського Грецького суду з особливим статусом.

Вихідці з різних частин Криму обирали для свого поселення місця, найбільш відповідні тим, де вони мешкали раніше, та у своїй більшості давали цим поселенням кримські назви, як пам'ять про свою батьківщину. Греки на нових місцях селилися за мовною ознакою: окремо елінофони та тюркофони. Так були засновані у 1780 році місто Маріуполь та 21 грецьке село у Приазов'ї, у тому числі село Урзуф.

Судячи по маршруту слідування і вибору місць заселення, ймовірно, останнім було засновано село Урзуф. Як пише єпископ Феодосій (Макарецький), греки «зайняли під поселення собі найдавніший, багатий і великий зимівник запорожця Степана Коваля». Він знаходився недалеко від берега Азовського моря, по лівій

стороні гирла річки Зеленої. Заснували село вихідці з кримських сіл Маджарь, Гурзуф і Кізилташ. Вийшло всього 270 осіб, дійшло до кінцевого пункту менше 200, решта померли в дорозі майже за два роки мандрів або повернулися до Криму. «Це були нащадки старовинних Боспорських колоністів, які у Криму населяли південне узбережжя Чорного моря та зуміли зберегти грецьку мову, відому під назвою «апла». Вони були відомі під назвою «тати» - безземельні».

У 1781 році, згідно з Ордером Г.О. Потьомкіна В.О. Черткову, за селом Урзуф було зафіксовано 12 тисяч десятин землі. На початку своєї історії це було по числу жителів найменше з усіх грецьких сіл. За даними перепису населення 1782 року у селі Урзуф мешкало 180 осіб: з них 62 чоловіки, 57 жінок. 60 дітей. В молитовному домі козака Степана Коваля урзуфці заснували церкву в ім'я архангела Михайла. Митрополит Ігнатій власноруч освятив її та провів перше богослужіння. Душевний спокій люди знаходили у слові Божому.

Перші роки життя на новому місці були дуже важкими для греків Урзуфа, як і для інших переселенців. Мешкали вони у землянках. Зазнаючи величезних труднощів, урзуфцям доводилося освоювати нові землі, заново формувати свій побут, будувати.

Незвичним був клімат, відчувався брак продовольства, люди хворіли. Дуже частими були неврожайні роки. Через це у 1803, 1805, 1813 роках греки Приазов'я переживали голод.

Майже 40 років знадобилося приазовським грекам для того, щоб подолати труднощі переселення і досягти зростання в господарському розвитку. Для цього мала була відбутися величезна напружена робота. Вже на початку 20-х років XIX століття греки досягли господарського піднесення. До цього часу в цілому сформувалися основні напрямки розвитку господарства урзуфців. Поряд з традиційним вівчарством розвивалися такі галузі як садівництво, виноградарство, вирощування зернових культур, рибна ловля, домашні ремесла. В Урзуфі у 1820 році мешкало 222 особи, існувало два хутори. Серед тих, хто орал приазовську ціліну були Савва Федоров, Федір Аврамов, Константин Котлубеев, Олександр Янакиєв та інші. В «Ревізьких казках» села Урзуф ми знаходимо під номером сім'ї 34 за 1815 рік прізвище Ковуренка.

Під час дослідження ми намагалися відтворити сучасний національний склад населення села Урзуф. З цих причин не має можливості з'ясувати точну етнодемографічну ситуацію у грецькому середовищі. Останній перепис відбиває лише загальні тенденції. Пономарьова І.С. відзначає, що на території Маріупольської міськради, згідно з переписом 2001 року кількісно переважають українці та росіяни, проте греки становлять половину від усіх національностей. Відповідно: українці – 248683, росіяни – 226848, греки – 21923. На території Першотравневого району (відтепер Мангушського) чисельно переважають українці.

Греки та українці разом складають майже половину всього населення району, при тому, що росіян на 25,4% більше, ніж греків.

Відповідно: українці -1435, росіяни – 7881, греки -5882 . Ми простежили склад населення села Урзуф: за даними перепису 2001 у селі проживало 2650 осіб, з них українців 1170, росіян 520, греків 790. Зіставивши отримані результати, маємо змогу зробити наступні висновки: у 2001 році відсоток греків був 4,2 у Маріуполі.

Підрахунок числа осіб, що належать до тієї чи іншої етнічної спільноти, вкрай скрутний. Якщо раніше під час всесоюзних переписів чисельність етнічних груп применшувалась, то тепер вона збільшується за рахунок нової етнічної самоідентифікації, особливо нащадків від змішаних шлюбів. Дані переписів населення можуть дати лише приблизні цифри. Але не дивлячись на це, ми бачимо, що і донині Урзуф залишається грецьким селом, де мирно співіснують різні етноси, взаємно збагачуючи один одного. В той же час грецька спільнота села зберегла відносно високий рівень етнічної самосвідомості та ідентифікації порівняно з українським населенням, що знайшло відображення у матеріальній та духовній культурі.

У результаті проведеної роботи нам вдалося дослідити окремі сторінки етнічної історії села Урзуф. Було з'ясовано, як відбувалося формування етнічного складу населення села Урзуф. Ми спробували зробити аналіз списків мешканців села Урзуф.

Зараз Урзуф- це багатонаціональне село, яке є перлиною Азовського моря. Тут щорічно відпочивають велечезна кількість людей. Це мальовничі місця, які нагадують вам про життя греків.

Література

1. Аджавенко М. Віхи з історії нашого краю /М. Аджавенко // Сільська новь. – 2007 .- № 10. – 13 січня.

2. Від античності до наших днів. Нариси історії та культури греків України. – Севастополь, 2009.

3. Гедь О.В. Переселення греків з Криму у Приазов'є: (Вигадки та Реальність) / О. Гедь // Нові

сторінки в історії Донбасу: Зб. ст. – Донецьк: Донбас, 1995, - Кн. 4

4. Калоєров С. А. Про переселення греків у Приазов'я та заснування грецьких населених пунктів //

Матеріали з історії та культури греків України: Зб. – Донецьк, 1998.